

УДК: 341.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.4.55>

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Юдіна Г.І.,
*аспірантка кафедри порівняльного і європейського права,
Навчально-науковий інститут міжнародний відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID: 0009-0004-0227-5275
e-mail: anutka1802@gmail.com*

Юдіна Г.І. Особливості функціонування інституційного механізму Європейського Союзу.

Інституційний механізм Європейського Союзу залишається важливим об'єктом дослідження у зв'язку з постійною еволюцією інтеграційних процесів та політичних викликів, з якими стикається ЄС. В умовах глобалізації, економічних криз та геополітичної нестабільності виникає потреба в гнучкій і ефективній системі управління. Однак, незважаючи на значні досягнення в розвитку своїх інституцій, ЄС продовжує стикатися з викликами, які стосуються прозорості прийняття рішень, підзвітності інституцій та належного представлення інтересів громадян Союзу. Це особливо актуально на тлі сучасних дебатів щодо реформування ЄС та вдосконалення його внутрішньої архітектури.

Стаття присвячена аналізу інституційного механізму Європейського Союзу, його еволюції та сучасним викликам, що постають у процесі забезпечення ефективної діяльності цієї наднаціональної організації. Мета дослідження – вивчення функціонування інституційного механізму ЄС в контексті його здатності забезпечувати узгодженість та ефективність у процесах прийняття рішень і виконання спільних політик. Результати дослідження показують, що інституційний механізм Європейського Союзу є складною багаторівневою системою, яка забезпечує взаємодію ключових інституцій для ефективного функціонування Союзу. Європейська Рада виконує стратегічну функцію, визначаючи загальні політичні напрями розвитку ЄС. Європейська Комісія виконує виконавчі обов'язки та ініціює законодавчі пропозиції, тоді як Європейський Парламент та Рада ЄС спільно здійснюють законодавчу функцію, що підкреслює рівноправність цих інституцій у прийнятті рішень. Суд Європейського Союзу забезпечує дотримання законодавства, здійснюючи правовий нагляд за виконанням угод і рішень Союзу, що гарантує правову відповідність діяльності всіх інституцій. Окрему роль у фінансовому контролі відіграє Європейський центральний банк, який відповідає за грошово-кредитну політику, та Рахункова палата, що здійснює контроль за витратами бюджету ЄС. Інституційна система ЄС також включає численні допоміжні органи та агентства, зокрема Комітет постійних представників (COREPER), які відіграють важливу роль у координації політики між державами-членами. Ці інститути забезпечують багаторівневу співпрацю між національними урядами та інституціями ЄС, підкреслюючи наднаціональний характер Союзу та його інтеграційні процеси.

Ключові слова: ЄС, інституції, Європейський парламент, Єврокомісія, інтеграція, Рада ЄС, Європейська Рада, Суд Європейського Союзу.

Yudina H.I. Features of the functioning of the European Union institutional mechanism.

The institutional mechanism of the European Union remains an important object of research in connection with the constant evolution of integration processes and political challenges faced by the EU. In the conditions of globalization, economic crises and geopolitical instability, there is a need for a flexible and effective management system. However, despite significant achievements in the development of its institutions, the EU continues to face challenges related to the transparency of decision-making, the accountability of institutions and the proper representation of the interests of Union citizens. This is especially relevant against the background of the current debates on reforming the EU and improving its internal architecture.

The article focuses on analyzing the institutional mechanism of the European Union, its evolution, and the current challenges in ensuring the effective functioning of this supranational organization. The aim of the study is to examine the functioning of the EU's institutional mechanism in terms of its ability to ensure coherence and efficiency in decision-making processes and the implementation of common policies. The research employed general scientific methods of cognition, such as analysis, synthesis, induction, deduction, and comparison. The study's findings show that the institutional mechanism of the European Union is a complex, multi-level system that ensures the interaction of key institutions for the Union's effective operation. The European Council performs a strategic role by determining the overall political directions of EU development. The European Commission carries out executive responsibilities and initiates legislative proposals, while the European Parliament and the Council of the EU jointly exercise legislative functions, emphasizing the equality of these institutions in decision-making. The Court of Justice of the European Union ensures compliance with legislation, providing legal oversight over the implementation of EU treaties and decisions, thereby guaranteeing the legal consistency of all institutions' activities. The European Central Bank plays a key role in financial control, being responsible for monetary policy, while the Court of Auditors oversees the spending of the EU budget. The EU's institutional system also includes numerous auxiliary bodies and agencies, such as the Committee of Permanent Representatives (COREPER), which plays a critical role in policy coordination between member states. These institutions provide multi-level cooperation between national governments and EU bodies, highlighting the Union's supranational character and its integration processes.

Key words: EU, institutions, European Parliament, European Commission, integration, Council of the EU, European Council, Court of Justice of the EU.

Постановка проблеми. Інституційний механізм Європейського Союзу є фундаментальною основою його функціонування як «особливого правопорядку», що об'єднує 27 держав-членів у політичній, економічній, соціальній сферах. Ця система спрямована на забезпечення стабільності, узгодженості та ефективності у прийнятті рішень, реалізації спільної політики, а також підтриманні єдиного правового середовища. Кожна з ключових інституцій ЄС виконує унікальні функції в межах спільного інституційного простору, що створює умови для демократичної участі, правового нагляду та економічного управління.

Одним з ключових питань є баланс між наднаціональними і національними інтересами в межах інституційного механізму. З одного боку, необхідність поглиблення інтеграції вимагає посилення ролі інституцій ЄС, таких як Європейська комісія та Європейський парламент. З іншого боку, окремі держави-члени заявляють зростання впливу наднаціональних структур. Це призводить до суперечливих дискусій стосовно розподілу повноважень і необхідності проведення реформ, які б забезпечили належну рівновагу між централізацією та децентралізацією влади.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Питання інституційного механізму Європейського Союзу є достатньо дослідженим у зарубіжній науковій літературі. У цьому контексті розглядаються різні аспекти роботи ключових інституцій ЄС, їх взаємодії та вплив на формування загальної правової та політичної структури Союзу.

Значний внесок у вивчення виконавчої влади ЄС зробила Д. Куртін [2], яка детально аналізує функціонування виконавчих інститутів, зокрема Європейської Комісії, в умовах «живої конституції». Разом із М. Егебергом [3] вони досліджують еволюцію виконавчого порядку в ЄС, поєднуючи традиційні аспекти з новаторськими підходами, що підкреслює динамізм інституційної структури ЄС.

Вагомі інституційні зміни в діяльності Європейської Ради та Ради ЄС аналізує У. Пюттер [9], відзначаючи їх роль у нових міждержавних підходах, які змінили функціональну архітектуру цих органів. Дослідження Ф. Гейс-Реншоу та Х. Воллес [6], а також М. Вестлейка і Д. Геллоуея [15], акцентують увагу на складних процесах прийняття рішень в Раді ЄС та її взаємодії з іншими інституціями, що забезпечує ефективне функціонування Союзу.

Інший важливий аспект інституційного механізму висвітлює Л. Гуг [7], який досліджує роль Європейської Комісії у інтеграційних процесах. Його робота фокусується на тому, як Комісія сприяє зміцненню єдності ЄС через управлінські та регуляторні механізми.

А. Куйверс [4] порушує питання конфедерального характеру ЄС та його можливостей в рамках теорій конституційного федералізму, що підкреслює теоретичну багатогранність підходів до аналізу ЄС як політичної системи.

Для дослідження використовувалася також експертна література, включаючи публікації у сучасних інтернет-виданнях, таких як «European Journal of Legal Studies» [8], що дозволяє висвітлювати актуальні питання розвитку правової системи ЄС.

Попри достатню кількість літератури з даної теми, постає необхідність у подальшій систематизації матеріалу щодо взаємодії між інституціями в умовах сучасних викликів. Тому із використанням різних методів наукового пізнання було проаналізовано, погруповано та систематизовано інформацію й подано у світлі теми дослідження.

Метою дослідження є аналіз інституційного механізму Європейського Союзу, його еволюції та поточних викликів у контексті забезпечення ефективного функціонування ЄС як «особливого правопорядку».

Вклад основного матеріалу. Інституції Європейського Союзу відіграють ключову роль у розвитку та управлінні політиками ЄС, забезпечуючи координацію та виконання законодавства на міжнародному рівні. Європейська Комісія є виконавчим органом ЄС, що ініціює законопроекти та контролює їх дотримання, в той час як Європейський Парламент і Рада Європейського Союзу відповідають за законодавчий процес, включаючи затвердження та модифікацію законодавства. Ці інституції разом формують основу політичної структури ЄС, забезпечуючи баланс між інтересами різних держав-членів.

Інституційний механізм Європейського Союзу є складною і багаторівневою системою, яка забезпечує його функціонування в економічному, політичному та соціальному аспектах. Ключові інституції ЄС взаємодіють між собою для прийняття рішень, регулювання внутрішніх і зовнішніх відносин, а також забезпечення виконання спільної політики. Основу інституційної структури ЄС складають такі органи, як Європейська Рада, Європейський Парламент, Рада ЄС, Європейська Комісія, Суд ЄС, Рахункова палата та Європейський центральний банк та інші важливі інституції, що спільно формують рамки для інтеграційних процесів (рис. 1).

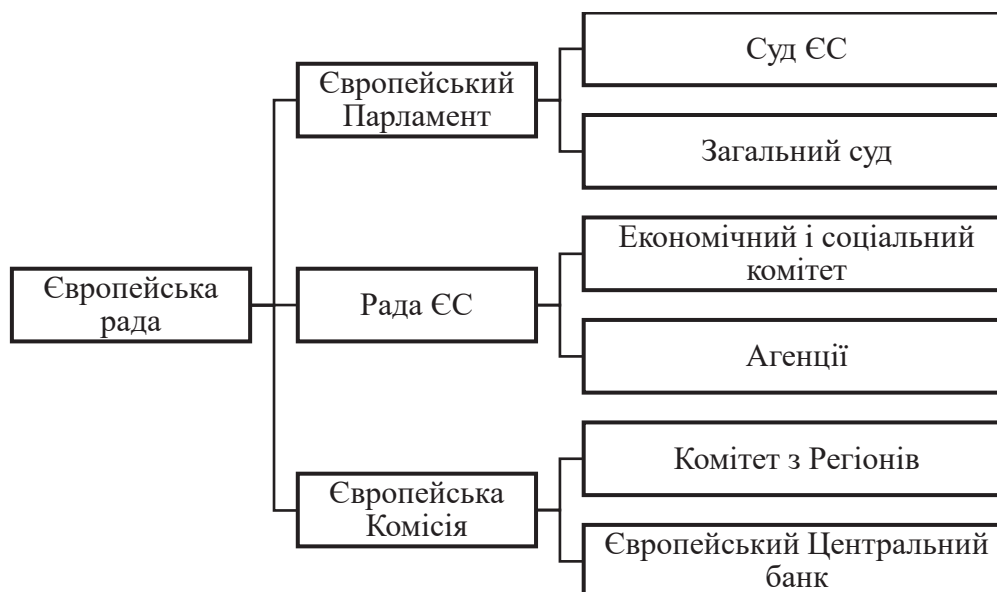

Рис. 1. Інституційна структура ЄС

Примітка: систематизовано на основі [2]

Європейська Рада виступає як стратегічний орган, що визначає загальний політичний напрямок розвитку ЄС, тоді як Європейська Комісія виконує роль виконавчого органу, відповідального за імплементацію рішень та законодавства. Рада ЄС та Європейський Парламент діють як законодавчі органи, приймаючи постанови, а Суд ЄС та Загальний суд забезпечують правовий контроль щодо дотримання законодавства ЄС. Додатково, інституції, такі як Європейський центральний банк, Комітет регіонів і Економічний і соціальний комітет, сприяють координації фінансової політики та представляють інтереси регіонів і громадянського суспільства.

Інституційний механізм Європейського Союзу зазнав значних трансформацій, які відображають еволюцію його демократичних принципів та підвищення ролі представницьких органів. Особливо це помітно на прикладі розвитку Європейського парламенту, що почав свій шлях як консультативна Європейська асамблея в рамках Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), без значних повноважень і без прямого виборчого мандату. З часом, завдяки Єдиному європейському акту (1986 р.), Маастрихтському договору (1992 р.) та іншим ключовим угодам, відбувалося поступове розширення повноважень цього інституту. Парламент здобував більше законодавчих прав, контролю над бюджетом та впливу на формування політики ЄС. Нарешті, Лісабонський договір закріпив законодавчу функцію Парламенту разом із Радою ЄС, що означає його вирішальну роль у процесі ухвалення постанов. Таблиця 1 ілюструє ці етапи інституційних трансформацій, показуючи, як еволюція повноважень парламенту супроводжувалася впровадженням прямих виборів і зміцненням його законодавчого впливу.

Таблиця 1 – Інституційні трансформації ЄС від Асамблеї до Парламенту

Етап	Опис	Повноваження
Європейська асамблея (ЄОВС)	Початково створена як частина Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС). Асамблея не мала значних повноважень і складалася з представників національних парламентів	Асамблея мала консультативну роль, без права ухвалювати чи блокувати законодавство. Її рекомендації не були обов'язковими для інших інституцій
Єдиний європейський акт (1986)	Асамблея офіційно перейменована на Європейський парламент. Це стало символічним кроком у зміцненні його ролі	Часткове право на співпрацю в законодавчому процесі, але не мало повного впливу на бюджет чи законодавство
Маастрихтський договір (1992)	Маастрихтський договір надав Європейському парламенту додаткові повноваження, включно з впливом на бюджет	Розширені законодавчі повноваження, включно з правом брати участь у законодавчому процесі через співробітництво з Радою
Договори Амстердама (1997), Ніцци (2001)	Подальше розширення ролі парламенту, зокрема у сфері законодавства та нагляду за виконанням бюджету	Поглиблення законодавчих функцій, розширення контролю над бюджетом ЄС
Лісабонський договір (2009)	Значне розширення повноважень	Повний контроль над бюджетом.
Сьогодні	Європейський парламент — одна з ключових інституцій ЄС з розширеними повноваженнями	Участь у нормотворчому процесі, здійснення політичного контролю над діяльністю інститутів ЄС, зовнішніх зносин, фінансування діяльності ЄС, він також є форумом для проведення демократичних дебатів

Примітка: систематизовано автором

Європейська рада. Європейська рада є однією з найвпливовіших інституцій Європейського Союзу. Вона офіційно стала частиною інституційної структури ЄС лише після Лісабонського договору 2009 року, хоча фактично існувала як неформальний орган ще з 1974 року, коли її було створено для проведення зустрічей глав держав та урядів [11, с. 312, 314]

Засідання Європейської Ради відбуваються щонайменше двічі на пів року, хоча можуть проводитися частіше за потреби. Зазвичай рішення ухвалюються на основі консенсусу, що вимагає ретельної підготовки з боку президента [11, с. 17(7)].

Склад Європейської ради. До складу Європейської ради входять усі глави держав або урядів держав-членів ЄС, її голова та голова Комісії. Якщо в країні є як президент, так і прем'єр-міністр, країна вирішує, хто з них представлятиме її на засіданнях. Наприклад, у Німеччині цю роль виконує канцлер, тоді як у Франції — президент [11, с. 17(7)]. Постійний президент Європейської Ради обирається на два з половиною роки з можливістю повторного обрання. Голова Європейської комісії є членом Європейської Ради ex officio, але не представляє жодну з держав-членів.

Таблиця 2 – Функції та повноваження Європейської ради

Функція	Опис
Визначення загального напрямку	Європейська Рада визначає загальні політичні напрями та пріоритети розвитку ЄС, надаючи необхідний політичний імпульс.
Кризове управління	У кризових ситуаціях (як-от криза євро, криза біженців або Brexit) Європейська Рада приймає ключові рішення.
Обмежені формальні повноваження	Європейська Рада не має законодавчих або виконавчих повноважень: не може ініціювати закони, витратити гроші чи приймати виконавчі рішення.
Координація з іншими інституціями	Європейська Рада впливає на інші інституції ЄС (Комісія, Рада ЄС) через керівників держав-членів, що входять до її складу.

Джерело: [12, с. 231, 263, 284(3); 8].

Європейський Парламент. Європейський парламент налічує 751 члена, які обираються на п'ятирічний термін. Одним із ключових питань є розподіл місць між державами-членами, оскільки чисельність населення значно варіюється. Наприклад, Німеччина має понад 80 мільйонів громадян, тоді як Мальта — лише близько 450 тисяч. Якщо б Мальта отримала стільки ж місць, як Німеччина, це б суттєво знизило вагу голосу німецьких виборців. З іншого боку, розподіл місць виключно за чисельністю населення зробив би голос мальтійців малозначним [11, ст. 14(2)].

Для вирішення цієї проблеми в ЄС застосовується система дегресивної пропорційності, за якою жодна країна не може мати менше ніж шість або більше ніж 96 місць у парламенті. Це означає, що громадяни малих країн мають більшу представленість на душу населення, тоді як громадяни великих країн — меншу, але при цьому зберігають значний вплив [5].

Згідно з правовою базою ЄС, депутати представляють громадян Союзу, а не окремі держави-члени [4]. Вибори проводяться на національному рівні, і кожен громадянин може голосувати тільки за кандидатів із своєї країни. Оскільки не існує європейських партій, національні політичні сили контролюють виборчі списки, що зберігає зв'язок депутатів з національними інтересами. Розглянемо функції та повноваження Європейського парламенту у табл. 3.

Таблиця 3 – Функції та повноваження Європейського парламенту

Функція	Опис
Законодавча	Європейський парламент має право законодавчої ініціативи. Він вносить розглядає пропозиції Європейської комісії.
Бюджетна	Парламент затверджує п'ятирічну бюджетну рамку ЄС і може накласти вето на річні бюджети. Бюджетні повноваження дають можливість впливати на всю політику Євросоюзу.
Політичний контроль	Парламент схвалює кандидата на посаду президента Європейської комісії, затверджує склад комісарів і має право відправити у відставку всю Комісію як колегіальний орган.
Нагляд та контроль	Парламент має право оскаржувати акти ЄС у Суді Європейського Союзу, вимагати відповіді або звіти від інших інституцій, отримувати звіт від президента Європейської ради після самітів. Він також організовує слухання, дебати та ухвалює постанови для впливу на політику ЄС

Джерело: [12, ст. 294, ст. 312(1), 314]

Суд Європейського Союзу. Суд Європейського Союзу складається з двох судів: Суд Європейського Союзу та Загальний суд. Суд ЄС складається з одного судді від кожної держави-члена, а також 11 генеральних адвокатів, які надають юридичні висновки для підтримки суду. Загальний суд раніше складався з одного судді від кожної держави-члена, але після реформи у 2016 року був розширений до двох суддів для підвищення ефективності. Суддів та генеральних адвокатів призначають за спільною згодою урядів держав-членів, після оцінки кандидатів колегією з семи осіб. Призначення триває шість років, з можливістю переобрання [11, с. 19(1)].

Суд ЄС зазвичай розглядає справи у колегіях з п'яти або трьох суддів. У важливих справах він може засідати як Велика палата (15 суддів), або навіть у Повному складі.

Таблиця 4 – Функції Суду ЄС

Орган	Основна функція	Повноваження
Суд ЄС	Забезпечення дотримання законодавства ЄС на всій території Союзу. Тлумачення та застосування законів ЄС. Рішення є обов'язковими для національних та інституційних органів ЄС	Остаточне слово у тлумаченні законодавства ЄС. Розгляд конфліктів між інституціями ЄС та державами-членами. Порушення законодавства ЄС
Загальний суд	Розгляд справ, які стосуються індивідуальних осіб або компаній	Розгляд індивідуальних позовів, особливо щодо економічних та юридичних суперечок між громадянами, компаніями та інституціями ЄС

Загальний суд також зазвичай працює в колегіях з трьох суддів, але може збільшувати склад до п'яти або навіть до Великої палати у виняткових випадках. Жоден з суддів не видає окремих думок (*dissenting opinions*), оскільки це може порушити єдність і послідовність права ЄС [1].

Рада ЄС. Рада ЄС є представницьким органом держав-членів у Європейському Союзі і була однією з головних інституцій з моменту створення ЄС. Вона виконує низку важливих функцій і займає особливе місце в системі поділу влади ЄС, оскільки поєднує в собі як виконавчі, так і законодавчі повноваження [9]. Рада складається з національних міністрів, які збираються залежно від теми обговорення [14].

Наприклад, питання фінансів обговорюють міністри фінансів, а питання транспорту – міністри транспорту. Залежно від предмета обговорення та схвалення актів формуються різні склади Ради – із загальних питань і з питань зовнішньої політики. [9]. Крім того, Єврогрупа як неформальний орган з міністрами фінансів євросони має важливий вплив на прийняття рішень, навіть якщо формально не входить до складу Ради [6].

Таблиця 5 – Функції та повноваження Ради ЄС

Функція	Опис
Законодавство	Рада є єдиним інститутом, який наділений широкою компетенцією для регулювання інтеграційних процесів у межах усіх сфер діяльності Євросоюзу.
Бюджет	Рада бере участь у процесі затвердження бюджету ЄС спільно з Європейським парламентом.
Координація політики	Координація політики між державами-членами в економічних, соціальних та інших сферах.
Зовнішня політика	Ключова роль у зовнішній політиці ЄС.
Верховний представник ЄС	Лісабонський договір створив посаду Верховного представника з питань закордонних справ і політики безпеки, який також є віцепрезидентом Комісії та головою Ради із закордонних справ.

Джерело: [13, 15]

Засідання Ради відбуваються раз або двічі на місяць, зазвичай у Брюсселі. Кожні шість місяців нова держава-член перебирає на себе головування в Раді, що дозволяє впливати на процес ухвалення рішень. Рада також використовує різні механізми голосування, серед яких найпоширенішим є голосування кваліфікованою більшістю, що вимагає підтримки щонайменше 55% держав-членів, які представляють не менше 65% населення ЄС [15].

Європейська комісія. Європейська комісія є інститутом, який виступає захисником інтересів Союзу в цілому [16]. Вона бере участь у законодавчому процесі, є частиною виконавчої влади ЄС і має квазісудові та наглядові повноваження. Комісія є однією з ключових інституцій, що вирізняє ЄС серед інших міжнародних організацій [12].

Комісія складається з одного комісара від кожної держави-члена, включаючи президента і кілька віце-президентів, один із яких є Високим представником із закордонних справ. Комісари призначаються на п'ятирічний термін з можливістю переобрання. Вони повинні бути незалежними від своїх держав і діяти в інтересах Союзу в цілому. Призначення комісарів починається з обрання президента, якого пропонує Європейська рада, враховуючи результати виборів до парламенту, після чого парламент затверджує його кандидатуру [12, с. 17(7)].

Таблиця 6 – Функції та повноваження Комісії

Функція	Опис
Законодавча ініціатива	Комісія має виключне право законодавчої ініціативи в більшості сфер, окрім зовнішньої політики і безпеки.
Виконавчі функції	Комісія керує бюджетом і доходами ЄС, забезпечуючи їхнє ефективне використання.
Міжнародні переговори	Представляє ЄС на міжнародних переговорах, зокрема в угодах про приєднання нових членів.
Нагляд за дотриманням законодавства	Комісія виступає наглядовим органом за дотриманням законодавства ЄС і може розпочати процедуру порушення права.
Процедура порушення	Комісія може ініціювати процедуру порушення законодавства, яка може завершитися передачею справи до Суду ЄС.

Джерело: [3, 10]

Комісія діє за принципом колегіальності, що означає, що всі рішення мають бути ухвалені колегіально. Однак з часом президент Комісії отримав більше повноважень, зокрема право перерозподіляти портфелі комісарів і звільняти окремих комісарів, що зробило роботу Комісії більш «президентською» [7].

Стаття 13 Договору про Європейський Союз також створює Європейський центральний банк (ЄЦБ) і Рахункову палату (РП) як офіційні інститути ЄС. ЄЦБ є незалежним органом, який має виключну компетенцію у питаннях грошово-кредитної політики єврозони, зокрема встановлення процентних ставок, а основною його метою є забезпечення стабільності цін. Керівний орган ЄЦБ включає представників центральних банків держав-членів разом із радою ЄЦБ. Після кризи євро роль ЄЦБ значно зростає [12, с. 282(1)].

Рахункова палата займається перевіркою фінансових операцій ЄС. Вона перевіряє доходи та витрати Союзу і визначає, чи відповідають вони встановленим правилам. Проте негативна оцінка Рахункової палати не блокує подальші видатки. РП складається з одного члена від кожної держави-члена ЄС [12, с. 285]

Зазначені інституції є лише верхнім рівнем в системі органів ЄС, які забезпечують його функціонування. Велике значення мають також понад 40 агентств і численні комітети, де національні державні службовці працюють разом для забезпечення належного функціонування ЄС. Оскільки більшість адміністративних функцій залишаються у компетенції держав-членів, структура ЄС повинна враховувати багаторівневий характер організації. У свою чергу, національні системи повинні адаптуватися до нових викликів і інтеграційних процесів у межах ЄС, щоб забезпечити ефективну взаємодію між національними та європейськими органами.

Висновки. Інституційний механізм Європейського Союзу є багаторівневою системою, що забезпечує узгоджену діяльність різних інституцій для ефективного функціонування Союзу. Основні інституції включають Європейську Раду, що визначає загальні політичні напрями, Європейську Комісію, яка виконує виконавчі функції, Європейський Парламент і Раду ЄС, які спільно здійснюють законодавчу функцію. Суд Європейського Союзу відповідає за правовий нагляд та дотримання законодавства, а Європейський центральний банк і Рахункова палата відіграють ключову роль у фінансовій політиці та контролі витрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Council Decision 2004/752/EC, Euratom of 2 November 2004, establishing the European Union Civil Service Tribunal. OJ, 2004, № L333/7. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004D0752>.

2. Curtin D. *Executive Power in the European Union: Law, Practices and the Living Constitution*. Oxford University Press, 2009. URL: <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/13752>.
3. Curtin D., Egeberg M. Tradition and Innovation: Europe's Accumulated Executive Order. *West European Politics*, 2008, № 31(3), 639–656. DOI:10.1080/01402380801905868.
4. Cuyvers A. *The EU as a confederal union of sovereign member peoples: Exploring the potential of American (con)federalism and popular sovereignty for a constitutional theory of the EU* (Doctoral dissertation). Leiden, Wöhrmann, 2013. URL: <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/handle/1887/22913>.
5. European Parliament, Committee on Constitutional Affairs. Second report on a proposal for a modification of the Act concerning the election of the Members of the European Parliament by direct universal suffrage of 20 September 1976, A7-0027/2012. URL: https://www.cvce.eu/en/obj/second_report_by_the_committee_on_constitutional_affairs_on_the_modification_of_the_act_of_20_september_1976_1_february_2012-en-5114272a-e549-445f-8206-ce1d55153153.html.
6. Hayes-Renshaw F., Wallace H. *The Council of Ministers* (2nd ed.). Macmillan, 2006. URL: <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/4411>.
7. Hooghe L. *The European Commission and the Integration of Europe*. Cambridge University Press, 2002. URL: https://hooghe.web.unc.edu/wp-content/uploads/sites/11492/2022/03/2002_hooghe_the-commission-and-the-integration-of-europe.pdf.
8. McCown M. The European Parliament before the Bench: ECJ Precedent and EP Litigation Strategies. *European Journal of Legal Studies*, 2003, № 10(4), 974. URL: <https://www.ingentaconnect.com/content/routledg/rjpp/2003/00000010/00000006/art00007;jsessionid=2ta1sj2c3ih7h.x-ic-live-02>.
9. Puetter U. *The European Council and the Council: New Intergovernmentalism and Institutional Change*. Oxford University Press, 2014. URL: <https://academic.oup.com/book/1819>.
10. Temple Lang J. How Much do the Smaller Member States Need the European Commission: The Role of the Commission in a Changing Europe. *Common Market Law Review*, 2002, № 39(2), 315–341. URL: <https://www.europeansources.info/record/how-much-do-the-smaller-member-states-need-the-european-commission-the-role-of-the-commission-in-a-changing-europe>.
11. Treaty on European Union. OJ, 2012, № C326/13. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF.
12. Treaty on the Functioning of the European Union art. 294. OJ, 2012, № C326/47.
13. Van Middelaar L. *The Passage to Europe: How a Continent Became a Union*. Yale University Press, 2014. DOI: 10.12987/9780300195408.
14. Werts J. *The European Council*. Harper, 2008. URL: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/jcms.12250_10.
15. Westlake M., Galloway D. *The Council of the European Union* (3rd ed.). Harper Publishing, 2004. URL: <https://www.europeansources.info/record/the-council-of-the-european-union-3rd-ed>.
16. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох книгах / за заг. ред. В.І. Муравйова. – К., Ін Юре, 2015 – Кн. Перша: Інституційне право Європейського союзу / В.І. Муравйов, О.М. Шпакович, О.М. Лисенко, О.В. Святун. – К.: Ін Юре, 2015. – 312 с.